

Rapport 2021:24

Länsstyrelsen
Stockholm

Trygghetspunkter

För mer information, kontakta Länsstyrelsens
enhet för samhällsskydd och beredskap
Tfn: 010-223 10 00

Illustrationer: Kristine Widlert

Utgivningsår: 2021

ISBN: 978-91-7937-111-1

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Bakgrund	3
Avgränsning	3
Syftet med rapporten	3
Mål för rapporten.....	4
Trygghetspunkter i praktiken	5
Vad är en trygghetspunkt.....	5
Vad ska finnas på en trygghetspunkt	7
Specialbehov	8
Lämpliga lokaler och platser	8
Bemanning.....	9
Information till invånarna.....	9
Samverkan.....	10
Beslut och genomförande.....	10
Utmaningar	10
Referenser	11

Sammanfattning

I *Strategi för utveckling av det civila försvaret i Stockholms län 2019–2020* (Stockholm, 2018) står som aktivitet att kommunerna i Stockholm län ska ha skaffat sig förutsättningar för att kunna upprätta ändamålsenliga trygghets- och informationspunkter dit invånare kan bege sig vid samhällsstörningar.

En trygghetspunkt kan ses som en lokal på en förväg känd geografisk plats där stöd kan fås utifrån aktuellt behov. Denna rapport definierar således begreppet trygghetspunkt i Stockholms län och beskriver vad som ska finnas på trygghetspunkten, vilka behov och hänsyn till specialbehov som ska kunna bemötas här och för vilka personer trygghetspunkten är till och vilka funktioner som bemannar den. Rapporten belyser även vikten av beslut och förankring av trygghetspunkter, både intern i egen organisation och externt mot invånare och i samverkan med olika aktörer. Det finns också utmaningar i arbetet med trygghetspunkter vilket tas upp i rapporten.

Detta material är tänkt som ett stöd till kommunerna i arbetet med trygghetspunkter. Den praktiska informationen i rapporten är framtagen i ett samarbete mellan Länsstyrelsen Stockholm och länets kommuner för att skapa de bästa förutsättningarna att nå ändamålet för trygghetspunkter i Stockholms län.

Bakgrund

Erfarenhet från inträffade samhällsstörningar pekar på behovet av trygghetspunkter. En trygghetspunkt är en bemannad lokal på en i förväg känd geografisk plats där stöd kan fås utifrån aktuellt behov. Syftet med trygghetspunkten skiftar beroende på samhällsstörning men gemensamt är att den snabbt öppnas upp och att de som har behov vet vart det kan vända sig och vad de kan få stöd med. Det är inom kommunens geografiska områdesansvar upprättande och drift av trygghetspunkter sker. Trygghetspunkterna ska vara dimensionerade för att kunna användas vid samhällsstörningar i situationer från kris till krig. Detta som en del bland många i att hantera extraordinära händelser. Kommunen har också enligt socialtjänstlagen det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.

Avgränsning

Denna rapport kommer inte att innefatta skyddsrum då dessa har ett annat syfte än en trygghetspunkt och inte heller samma krav på snabbt tillträde. Men det finns inget som hindrar att ett skyddsrum används som trygghetspunkt där det är lämpligt.

Syftet med rapporten

I *Strategi för utveckling av det civila försvaret i Stockholms län 2019–2020* (Stockholm, 2018) står som aktivitet på sidan 20:

Trygghets- och informationspunkter för invånare

Samtliga kommuner bör vid utgången av 2020 ha skaffat sig förutsättningar för att kunna upprätta ändamålsenliga trygghets- och informationspunkter dit invånare kan bege sig vid samhällsstörningar för att få information, kunna ladda telefoner, få värme och mat. De bör finnas, eller kunna upprättas, på geografiskt spridda områden i kommunen. Vidare bör behovsanalyser för detta göras utifrån olika målgruppsperspektiv (se avsnittet Mänskliga rättigheter och jämställdhet).

– Länsstyrelsen tar i samverkan med berörda aktörer fram ett stöd för utveckling av trygghetspunkter i länet.

Denna rapport har som syfte att vara det stöd som omnämns i strategin.

Mål för rapporten

Rapporten har som mål att genom att vara ett stöd bidra till att arbetet med trygghetspunkter utvecklas väl i länet. Att trygghetspunkterna i allt väsentligt ensas i länet för att skapa trygghet för invånarna i vad de kan förvänta sig av en trygghetspunkt vid en samhällsstörning är också det ett mål för rapporten.

I försvarspropositionen Totalförsvaret 2021–2025 (Proposition, 2020) står att läsa att målet för det civila försvaret ska vara att ha förmåga att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Genom trygghetspunkter kan förmågan hos det civila försvaret stärkas inom flera av ovanstående mål.

Trygghetspunkter i praktiken

Här kommer konkreta råd på hur man kan arbeta med en trygghetspunkt. Råden bygger på svaren från den enkät som Länsstyrelsen i Stockholm låtit länets kommuner svara på. De aggregerade svaren presenterades på "Samarbetsforum kommun-Länsstyrelse för krisberedskap och civilt försvar i Stockholms län" 27 augusti 2020.

Vad är en trygghetspunkt?

En trygghetspunkt kan ses som en lokal på en förväg känd geografisk plats där stöd kan fås utifrån aktuellt behov. Personer som inte kan få grundläggande behov tillgodosedda på egen hand ska på en trygghetspunkt kunna få:

- tak över huvudet
- värme
- vatten, varm dryck
- möjlighet att värma medhavd mat
- möjlighet att ladda telefon
- vila, plats för övernattnig
- möjlighet till personhygien
- mat
- krisinformation
- krisstöd
- enklare omplåstring

Utgångspunkten är att merparten av allmänheten tar ansvar för sig själva och att trygghetspunkterna är till för ett mindre antal. I Om krisen eller kriget kommer (MSB, 2018) finns information om hur den enskilde ska se till att vara förberedd på allt från allvarliga olyckor, extremt väder och it-attacker till militära konflikter.

Några typhändelser när en trygghetspunkt kan komma att behövas är vid värmeavbrott, elavbrott, avbrott i telekommunikation (då blir trygghetspunkten i huvudsak en informationspunkt), omfattande bränder, attentat, olyckor, utsläpp av farliga ämnen, händelser som leder till storskalig utrymning i eller utanför kommunen. Vid beslut om storskalig utrymning kan trygghetspunkten användas som uppsamlingsplats eller utrymningsplats för ortens invånare inför utrymning eller mottagningsplats för utrymmande. Trygghetspunkterna ska fungera som kommunikationsnoder för att säkerställa kommunens förmåga att nå invånarna även om ordinarie kommunikationsverktyg är ur funktion. De kan också utgöra ett stödcenter för viktiga kommunala funktioner.

Vad ska finnas på en trygghetspunkt?

I första hand ska lokalernas ordinarie funktionalitet nyttjas. Flexibilitet ska finnas gällande specifik utrustning så att den också kan flyttas till andra lokaler vid behov. Trygghetspunkterna bör vara utrustade för att möta de basala behoven.

Exempel på vad som behövs på en trygghetspunkt för olika typer av samhällsstörningar:

- reservkraft
- vatten
- latrinburkar, påsar
- torrvaror
- hygienartiklar
- värme, Socialstyrelsen har satt gränsen för sanitär eller komfortmässig olägenhet till +18 grader
- matlagningsmöjligheter
- informationskapacitet, både digital och analog
- förbandslåda
- filter
- Rakel
- batteridrivna radioapparater

På en trygghetspunkt är det bra för strukturen att ha en reception som tar emot de som kommer. Här sker eventuell registrering av de som förläggs om det är en sådan situation samt ges praktisk information till de som kommer och fortlöpande

information om aktuellt läge. Bevakning eller liknande utanför så att endast behövande kommer in kan behövas om det till exempel är stor mediabevakning.

Specialbehov

Det finns en mängd olika hänsyn som behöver planeras för. Matbehovet hos spädbarn och olika specialkost, information på flera språk, möjlighet att dela upp utrymmen mellan män och kvinnor, ensamma och familjer, tillgänglighetsanpassning, familjehörna med möjlighet för lek och avkoppling, avskilt utrymme för förvaring av bagage och packning, ett särskilt utrymme för husdjur, hög wifi-kapacitet och parkeringsmöjligheter är några delar att lösa.

Eftersom en trygghetspunkt har många olika behov att kunna fylla så måste planeringen ske brett, ska det vara en renodlad informationspunkt eller en punkt där man också ska kunna övernatta eller ska dessa behov hänvisas till en annan lokal avsedd för detta är frågor man måste lösa i planeringen.

Lämpliga lokaler och platser

I många fall är det skolor, fritids och gymnasium med idrottshallar som är lämpliga. I händelse av att bostadsområden inte har kommunalt drivna skolor krävs avtal med privat part. Brandstationer kan också vara bra som trygghetspunkt. Församlingslokaler, hembygdsgrändar och liknade är också väl lämpade. Kommunhus är inte lämpliga då de är sannolikt att de vid en kris/krig inrymmer funktioner som inte kan flyttas och heller inte integreras med en öppen plats för allmänheten.

Hur man dimensionerar mängden trygghetspunkter och var de ska placeras skiljer lite åt utifrån demografiska fakta. Man kan tänka valdistrikt, utefter placering av skolor eller annan lämplig täthet och storlek. Viktigt att det är

väl kommunicerat i förväg var trygghetspunkterna finns. Kommunen kan ordna transport till de lokaler som är lämpliga, det vill säga har goda förutsättningar logistiskt och driftsmässigt för att ska fungera ändamålsenligt och smidigt som trygghetspunkt.

Bemanning

Det är viktigt att ha en god bemanning av trygghetspunkten. Kompetenser som kan komma att behövas är, bland flera, platsledning, vaktmästare, kökspersonal, lokalvårdare, receptionister, kommunikatörer och krisstödjare. Beroende på samhällsstörning skiftar behovet av kompetenser och antal som bemannar. Planera för skiftgång. Utöver egna resurser i kommunen kan Frivilliga resursgrupper (FRG) användas om avtal tecknats, deltidsbrandmän och bevakningsbolag. I planeringen måste vägas in att i vissa situationer kanske samtliga trygghetspunkter i kommunen måste bemannas.

Information till invånarna

Det ska finnas tydlig skyltning/vägvisning som snabbt kan sättas upp och visar väg till trygghetspunkten. Informationen ska alltid finnas på hemsida och sociala medier så det i största möjliga mån är känt var trygghetspunkterna finns innan samhällsstörningen. Under krisberedskapsveckan kan man berätta om trygghetspunkter. Lokalpressen kan också vara en informationskanal. Att genom att berätta om trygghetspunkter i många olika forum och sammanhang ge spridning åt dess funktion och placering.

Samverkan

Vid en händelse av kris/krig är det ofta många aktörer inblandade. För att förbättra och effektivisera hanteringen av händelsen är samverkan viktig. Hur man på bästa sätt använder frivilliga resurser, hanterar spontanfrivilliga, tar stöd i det lokala näringslivet och hur man behöver samarbeta och samverka med andra samhällsaktörer som räddningstjänst, polis, trafik, sjukvård m. fl. är något man också måste planera för och lösa ut också i arbetet med trygghetspunkter.

Beslut och genomförande

Det är viktigt att besluta om och fastställa ambitionsnivån för trygghetspunkter samt förankra den i den egna organisationen. Om trygghetspunkter finns upptagna i planen för extraordinära händelser så fattas beslut och ambitionsnivå sätts.

En väsentlig del är förankring i de organisationer som i vardagen driver verksamhet i de lokaler som tillika är trygghetspunkter samt FRG och andra aktörer som kan beröras samt kommunikation till allmänheten.

Det är viktigt att slå fast vem som ansvarar för förvaltningen av trygghetspunkten.

I uppstarten och etableringen får man sätta en plan och succesivt bygga upp antal trygghetspunkter och dess beskaftenheter.

Utmaningar

Det finns utmaningar när man etablerar trygghetspunkter. De stora investeringskostnaderna som går att hänvisa till robusthet gällande, el (uppbyggnad och uppdatering av reservkraft), värme, vatten och avlopp är en. Om en ny trygghetspunkt ska etableras på en plats som tidigare inte ingått i krisberedskapen kan det också handla att dimensionera lokalerna efter ett större behov och viktigt i detta ett utökat brandskydd då det kan bli aktuellt med övernattningar i lokalerna. Då respektive kommun skall ha utrustning så kan det samordnas i befintliga strukturer runt upphandling, avtal och lagerhållning som finns mellan kommunerna.

Referenser

- Länsstyrelsen. (2018). *Strategi för utveckling av det civila försvaret i Stockholms län 2019-2020* 2018:28. Stockholm.
- MSB. (2018). *MSB Om krisen eller kriget kommer*. Hämtat från <https://www.msb.se/sv/publikationer/om-krisen-eller-kriget-komme>: <https://www.msb.se/sv/publikationer/om-krisen-eller-kriget-komme>
- Regeringen. (Oktober 2020). Proposition Totalförsvaret 2021-2025. *Totalförsvaret 2021-202, 2020/21:30*. SOU.

Länsstyrelsen i Stockholm – en
samlade kraft för en hållbar framtid.

Mer information kan du få från
Länsstyrelsens enhet för samhällsskydd och beredskap.
Tfn: 010-223 10 00

Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm